Cena zł 50. — *Price*

BIULETYN
INSTYTUTU GOSPODARSTWA NARODOWEGO
BULLETIN OF THE POLISH INSTITUTE FOR ECONOMIC RESEARCH

Nr. 6 GRUDZIEŃ — 1947 — DECEMBER Rok 2 Year

TREŚĆ — *Contents*

PRZEGLĄD OGÓLNY

W. Hagemejer

Sytuacja gospodarcza w dwóch pierwszych kwartałach 1947 roku kształtowała się pomyślnie na wszystkich odcinkach życia gospodarczego. W pierwszym kwartale pod wpływem szczególnie silnie w tym roku działającego czynnika sezonowego obroty i tempo ruchu inwestycyjnego były ograniczone. Drugi kwartał przyniósł ogólne ożywienie tak w produkcji jak i w inwestycjach.

Przeciętny ogólny poziom produkcji w pierwszym półroczu był o 33% wyższy niż w roku ubiegłym. Najsilniejszy wzrost wykazała produkcja dóbr inwestycyjnych, bo o 40% w stosunku do przeciętnej pierwszego półrocza 1946 r., a o 27% w stosunku do przeciętnej drugiego półrocza 1946 r. Na drugim miejscu stała produkcja dóbr konsumcyjnych gdzie wzrost w stosunku do pierwszego półrocza wynosił 34% (23% w stosunku do przeciętnej miesięcznej produkcji drugiej połowy 1946 r.). Najsłabszy wzrost stosunkowy wykazywała produkcja dóbr energetycznych, która wzrosła o 23,3% w stosunku do pierwszej połowy 1946 r., a 14% w stosunku do przeciętnej miesięcznej drugiej połowy 1946 r. Produkcja dóbr energetycznych osiągnęła jednak w pierwszej połowie 1947 r. wyższy przeciętny poziom, niż produkcja dóbr konsumcyjnych i inwestycyjnych (127 przy 1938=100).

Ze wzrostem produkcji wzrastało zatrudnienie w przemyśle państwowym podległym zjednoczeniom. Zatrudnienie w czerwcu wzrosło w porównaniu do czerwca ubiegłego roku o 18%. Wzrost produkcji w czerwcu b. r. w porównaniu do czerwca ub. r. wynosi 26%, zestawienie tych cyfr może być pewną przybliżoną miarą wzrostu wydajności pracy w tym okresie. W ciągu samego tylko pierwszego półrocza 1947 r. wzrost produkcji przemysłowej wynosił 10%, przy równoczesnym wzroście zatrudnienia o 2%, co jest w znaczej mierze wynikiem sezonowego lepszego wykorzystania wkładu pracy w produkcji.

Ogólne zatrudnienie poza rolnictwem według danych ubezpieczenia chorobowego, obejmujące także zatrudnienie w innych sektorach, wzrosło w okresie czerwiec 1946 r. — czerwiec 1947 r. o 17,5%.

Wypłaty pracownicze w przemyśle wzrastały na przestrzeni pierwszego półrocza ze wzrostem zatrudnienia i produkcji, częściowo zaś wzrost ich wynikał ze zwyżek godzinnych zarobków w przemyśle. Podwyżki zarobków godzinnych łączyły się przy obecnym systemie płac opartym na premiowaniu ze zwiększeniem wydajności pracy. Łączna suma wypłat pracowniczych w przemyśle podległym Ministerstwu

Przemysłu i Handlu wzrosła z 4908 milj. zł. w grudniu 1946 r. do kwoty 5927 milj. zł w czerwcu 1947 r.

Finansowanie wydatków publicznych i inwestycyjnych odbywało się w półroczu sprawozdawczym poprzez osiągnięte nadwyżki budżetowe Skarbu Państwa oraz bankowe kredyty inwestycyjne. Bieżące wydatki budżetowe Skarbu Państwa wynosiły w pierwszym półroczu 64846 milj. zł zaś dochody 79552 milj. zł. Nadwyżka — 14706 milj. zł — zużyta była częściowo na sfinansowanie inwestycji pokrywanych w planie dotacjami skarbowymi reszta użyta została na spłatę zadłużenia w Narodowym Banku Polskim.

Rozwój inwestycji ze środków publicznych przedstawia tabela.

	1946				1947	
	I	II	III	IV	I	II
Inwestycje publ. ogółem	2 722	5 230	13 155	11 922	9 832	21 816
w tym z dotacji skarb.	2 571	2 050	3 637	4 246	3 876	4 859

Sumy te obejmują także inwestycje finansowane środkami własnymi zakładów ubezpieczeń i są szacunkowe. Inwestycje finansowane kredytami bankowymi wprowadzone są tu z datą podjęcia a nie zużycia kredytu, tak, że możliwe są tu niewielkie przesunięcia pomiędzy kwartałami.

Kredyty krótkoterminowe wzrosły w okresie sprawozdawczym o 47,5%, osiągając na koniec czerwca 1946 r. ogólną sumę 79046 milj. zł. W sumie tej kredyty krótkoterminowe banków wynosiły 50588 milj. złotych, zaś kredyty krótkoterminowe Narodowego Banku Polskiego dla przemysłów finansowanych bezpośrednio — 28458 milj. zł. Zmiany w obiegu pieniężnym były w omawianym półroczu nieznaczne. Obieg banknotów wzrósł o 11,1%, przy równoczesnym spadku natychmiast płatnych zobowiązań o 17%. Stan obiegu banknotów na ultimo czerwca wynosił 67518 milj. zł, zaś natychmiast płatnych zobowiazań 19409 milj. zł. Zmniejszenie zadłużenia Skarbu Państwa o 12331 milj. zł. w ciągu półrocza umożliwiło wzrost kredytów krótkoterminowych przy bardzo nieznacznym zwiększeniu obiegu pieniężnego.

Ruch cen w pierwszym półroczu 1947 r. wykazywał dostosowywanie cen artykułów przemysłowych do poziomu gwarantującego opłacalność przemysłu oraz sezonowy wzrost cen artykułów rolnych na przednówku.

Sezonowa zwyżka cen artykułów rolnych przybierała na sile do momentu, gdy gromadzenie zapasów spekulacyjnych w okresie sezonowo zmniejszonej podaży zostało zahamowane. Pod koniec półrocza zaznaczyła się już zniżka cen.

RYNEK PIENIĘŻNY W POLSCE

I półrocze 1947.

W. Fischer

W okresie sprawozdawczym rozwój sytuacji na polskim rynku pieniężnym odbywał się spokojnie. Stały wzrost gospodarstwa narodowego pochłaniał stopniowy wzrost podaży środków płatniczych nie powodując poważniejszych zaburzeń. Wzrost wskaźnika cen (IGN) w omawianym okresie o około 25% spowodowany został raczej innymi przyczynami, aniżeli rozwojem sytuacji na rynku pieniężnym (zakończenie pomocy UNRRA, okres przednówkowy, dostosowywanie cen artykułów przemysłowych do kosztów produkcji). Ekspansja kredytów bankowych, dość znaczna w omawianym okresie, była w poważnym stopniu równoważona przez nadwyżki budżetowe Skarbu Państwa i tworzenie się kapitałów (Fundusze Inwestycyjny i Amortyzacyjny, działalność lokacyjna zakładów ubezpieczeń itp.).

I. Skarb Państwa.

Wykonanie budżetu państwowego w pierwszym półroczu 1947 r. cechowała niemal stała nadwyżka dochodów nad wydatkami bieżącymi. Osiągnięcie poważnych nadwyżek przypisać należy w znacznym stopniu ściągnięciu Daniny Narodowej na zagospodarowanie Ziem Odzyskanych, jednak także i rachunki zwykłe wykazują przewagę wpływów nad wydatkami. Nadwyżki zużyte zostały na finansowanie Państwowego Planu Inwestycyjnego (8.735 mil. zł) oraz na spłatę zadłużeń w Narodowym Banku Polskim. Spadek zadłużenia w N. B. P. wyniósł w ciągu okresu sprawozdawczego 12 330 mil. zł, tj. około 60% stanu zadłużenia na ultimo 1946 r. i był poważnym drenażem rynku pieniężnego w omawianym okresie. Znaczenie spadku zadłużenia w N. B. P. umniejszone jest nieco przez wzrost emisji Biletów Skarbowych w omawianym okresie o 2971 mil. zł.

Na pomyślną sytuację Skarbu Państwa w omawianym okresie wpłynął wzrost wpływów z danin publicznych oraz rozpoczęcie wpłat administracji, a głównie Ministerstwa Przemysłu i Handlu, przy jednoczesnym utrzymaniu na stosunkowo niskim poziomie wydatków budżetowych. Rola monopoli była nadal bardzo poważna. Jednakże ich procentowy udział we wpływach Skarbu Państwa zmniejszył się w porównaniu z poprzednim okresem.

Całkowita nadwyżka dochodów nad wydatkami wyniosła w okresie sprawozdawczym po uwzględnieniu wydatków na Państwowy Plan Inwestycyjny — 5.671 mil. zł. Dodając czystą nadwyżkę dochodów Skarbu Państwa do wzrostu

emisji Biletów Skarbowych i sumy wydatków na Państwowy Plan Inwestycyjny, otrzymamy sumę drenażu rynku przez Skarb Państwa w omawianym okresie.

spodarstwa Narodowego nr 4 i następne z 1947 roku tabl. 2 i 3).

Suma udzielonych kredytów bankowych poza N. B. P. wzrosła z 35 029 mil. zł na ultimo

Struktura dochodów Skarbu Państwa.

Analysis of Treasury Revenue.

Tabl. I.

w milionach zł — in million zl

Miesiąc *Month*	Daniny publicz. Ordinary taxes & contributions	%	Danina Narodowa National contrib.	%	Adm. pozadanin. publiczn Revenue of admin departm.	%	Przedsięb. i zakł. Other revenue	%	Monopole Receipt. from State monop	%	Ogółem Total
I	3 484	28,2	4 079	33,1	505	4,1	—	—	4 275	34 6	12 343
II	3 764	40,0	1 455	15,4	710	7,5	—	—	3 490	37,1	9 419
III	4 201	32,4	452	3,5	3 942	30 3	98	0,8	4 291	33.0	12 984
IV	4 954	35,0	516	3,6	3 651	25,7	61	0,4	5 001	35,3	14 183
V	5 769	38,4	184	1,2	3 709	24,6	41	0,3	5 355	35,5	15 058
VI	7 293	46,9	242	1,6	3 681	23,6	20	0,1	4 327	27,8	15 563
Ogółem Total	29 465	37,0	6 928	8,7	16 198	20,4	220	0,3	26 739	33,6	79 550

II. Rynek krótkoterminowy.

Tempo ekspansji kredytów krótkoterminowych dla życia gospodarczego było w omawianym okresie równie silne jak w okresie poprzednim, przy czym na uwagę zasługuje zwiększenie kredytów obrotowych dla sektora spółdzielczego i prywatnego (szczegółowe sumy udzielonych kredytów w omawianym okresie zawierają Tablice Statystyczne Instytutu Go-

1946 r. do 50 588 mil. zł na ultimo czerwca 1947 tj. o 15 559 mil. zł. W tym samym czasie suma kredytów bezpośrednich Narodowego Banku Polskiego wzrosła z 17 498 mil. zł do 28 458 mil. zł, tj. o 10 960 mil. zł. Ogólny wzrost sumy bankowych kredytów krótkoterminowych wyniósł zatem 26 519 mil. zł, tj. 50,5% sumy początkowej. Rozdział tego wzrostu pomiędzy poszczególne sektory życia gospodarczego, przyjmując, że wszystkie banki kredytowały wyłącznie właściwy sobie sektor [2]), przedstawia tabl. 2.

Kredyty krótkoterminowe wg sektorów gospodarczych

Allotments of short term credits for main sectors of national Economy.

Tabl. II.

w milionach zł — in million zl

Stan na ultimo miesiąca Status at the end of the month	Sektor państwowy State & nationalised sektor	Sektor spółdzielczy Cooperative sector	Sektor komunalny Local author. utilities	Sektor prywatny Private enterprise	Ogółem Total
1946 XII	36 127	12 317	763	3 320	52 527
1947 VI	52 884	19 186	603	6 373	79 046
wzrost increase	16 757	6 869	—160	3 053	26 519
wzrost w %% increase in %%	46,4	55,8	—21,0 [1])	92,0	50,0

[1]) Zmniejszenie wynikło z niewydzielenia do grudnia 1946 r. przez Banki Komunalne kredytów średnioterminowych.

[2]) Niedokładność występuje tu głównie przy K. K. O., których kredyty z braku innych danych zaliczono całkowicie do sektora prywatnego, co nie jest oczywiście dokładne.

Wzrost kredytów krótkoterminowych spowodowany był finansowaniem bieżącej produkcji oraz — zwłaszcza w sektorze spółdzielczym — rozszerzeniem aparatu dystrybucyjnego.

Narodowy Bank Polski finansował z kredytów bezpośrednich (stan z 30.VI.1947) przemysły: hutniczy (8.402 mil. zł), węglowy (8.334 mil. zł), włókienniczy (9.121 mil. zł), taboru i sprzętu kolejowego (2.091 mil. zł), oraz metalowy (48 mil. zł). W ogólnym wykorzystaniu kredytów bankowych naczelne miejsca zajmują (wg stanu z 31.III.1947 r): handel państwowy (16.681 mil. zł), przemysł węglowy (10.558 mil. zł), handel spółdzielczy (9.554 mil. zł), komunikacja kolejowa (9 483 mil. zł), rolnictwo (6.506 mil. zł), przemysł hutniczy (6.416 mil. zł), przemysł spożywczy (5.360 mil. zł) i przemysł włókienniczy (5.049 mil. zł).

Krótkoterminowe kredyty banków poza N. B. P. finansowane były w znacznym stopniu ze środków własnych. W okresie sprawozdawczym sumy pieniądza w bankach poza rachunkami terminowymi B. G. K. i sumami w P. K. O. które miały inny charakter, kształtowały się w sposób wykazany w tabl. 3.

Środki własne banków

Banks own means.

Tabl. III.

w milionach zł — in million zl

Stan na ultimo miesiąca Status at the end of the month	Suma depozytów bankowych Total of bank deposits	Suma udzielonych kredytów krótkoterminowych Total of short term credits	Stosunek proc. depozytów bankowych do udzielonych kred. bankowych Percentage ratio of bank deposits to bank credits
a	b	c	$d = \frac{b}{c}$
1946: XII	20 672	35 029	59.0
1947: I	21 221	37 383	56,8
II	23 463	38 363	61,2
III	27 872	40 573	68,7
IV	27 216	44 068	61,8
V	29 907	46 825	63,9
VI	31 653	50 588	62,6

III. Finansowanie inwestycji.

Inwestycje dokonane z publicznych środków podzielić można na wykonane w ramach Państwowego Planu Inwestycyjnego i poza Planem. Podział ten przy omawianiu rynku pieniężnego nie posiada jednakże istotnego znaczenia, to też zostanie w niniejszym opracowaniu pominięty. Próba szacunku inwestycji z publicznych środków pieniężnych dotyczyć będzie sum rzeczywiście wydatkowanych. Rozróżnić możemy następujące źródła środków pieniężnych na inwestycje: wydatki Skarbu Państwa na Plan Inwestycyjny, kredyty bankowe średnio- i długoterminowe, oraz inwestycje dokonywane przez instytucje publiczne ze środków własnych. Wydatki inwestycyjne Skarbu Państwa omówione zostały w rozdziale pierwszym i wyniosły w omawianym okresie 8.735 mil. zł. Kredyty bankowe na nowe inwestycje są trudne do dokładnego obliczenia, gdyż w okresie sprawozdawczym wciąż jeszcze trwała konwersja dawnych kredytów obrotowych, które faktycznie zostały zużyte w okresie poprzednim na cele inwestycyjne, co może nam nieco powiększyć szacunek w stosunku do rzeczywistości, a poza tym nie posiadamy jeszcze obecnie dokładnych danych o sumie spłat rat kredytów inwestycyjnych z okresów poprzednich, przez co obliczenie nowych kredytów inwestycyjnych jako różnicy pomiędzy ich saldem na 30.VI.1947 r, a ich saldem na 31.XII.1946 r zawiera dość poważne umniejszenie sumy rzeczywiście udzielonych, nowych kredytów inwestycyjnych. Z trudności tych, działających na nasz szacunek inwestycji w odwrotnych kierunkach, zdołamy wybrnąć tylko częściowo. Przede wszystkim należy stwierdzić, że sumy spłat przewyższały znacznie sumy konwersji. Ponadto większość kredytów inwestycyjnych została udzielona przez B.G.K., którego dość dokładna sprawozdawczość umożliwia obliczenie spłat kredytów inwestycyjnych. Dla kredytów inwestycyjnych pozostałych banków przyjmiemy grube przybliżenie, że suma otrzymanych przez nie spłat kredytów inwestycyjnych równała się sumie konwersji, dokonywanych przez wszystkie banki nie wyłączając B. G. K. Ponieważ sumy kredytów inwestycyjnych poza B. G. K. są drobnym ułamkiem całkowitej wartości inwestycji. możemy mieć pewność. że nawet poważny błąd popełniony przy przyjęciu powyższego założenia nie zmieni w istotnym stopniu wartości naszego szacunku. W rezultacie obliczymy wartość inwestycji dokonanych z kredytów bankowych jako sumę wzrostu kredytów inwestycyjnych wszystkich banków, zwiększoną o sumę spłat kredytów inwestycyjnych w BGK[1]).

[1]) Wg wszelkiego prawdopodobieństwa uda się skorygować tak dokonany szacunek inwestycji w sprawozdaniu rocznym.

Wzrost sumy bankowych kredytów inwestycyjnych wyniósł przy uwzględnieniu wyżej wymienionych zastrzeżeń 22.107 mil. zł. Suma spłat kredytów inwestycyjnych w B. G. K. (kredyty z Planu Inwestycyjnego i pozaplanowe) wyniosła w I-szym półroczu 1947 r. 841 mil. zł.

Własne inwestycje budowlane banków wg ich bilansów wyniosły w okresie sprawozdawczym 267 mil. zł. Inwestycje budowlane P.Z.U.W wyrażają się sumą 32 mil. złotych.

Dodając, zgodnie z tym, co zostało powiedziane na początku niniejszego rozdziału, wydatki Skarbu Państwa na Plan Inwestycyjny, wzrost kredytów inwestycyjnych banków, sumę spłat kredytów inwestycyjnych B.G.K. oraz wartość inwestycji własnych banków i P.Z.U.W., otrzymujemy sumę 31.982 mil. zł. Całkowita wartość inwestycji, sfinansowanych z publicznych środków, jest większa od naszego szacunku o wartość inwestycji sfinansowanych przez poszczególne instytucje z tak zwanych środków własnych (około 5 miliardów zł).

Większość dokonanych inwestycji została w okresie sprawozdawczym sfinansowana przez akumulację kapitałów oraz z drenażu rynku pieniężnego przez Skarb Państwa. Państwowy Fundusz Inwestycyjny wzrósł z 1.757 mil. zł do 2.792 mil. zł, tj. o 1.035 mil. zł. Suma sald Funduszów Amortyzacyjnych Przedsiębiorstw wzrosła o 70 mil. zł do 789 mil. zł. Lokaty Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wzrosły o 150 mil. zł do 1.405 mil. zł. W ciągu okresu sprawozdawczego została złożona pierwsza lokata P.Z.U W. w wysokości 100 mil. zł. Stan innych wkładów terminowych i oszczędnościowych w B. G. K. zmniejszył się o 80 mil. zł do 104 mil. zł. Ogółem wzrost sald rachunków terminowych i oszczędnościowych w B.G.K wyniósł 1.275 mil. złotych.

Poza tym Min. Skarbu złożyło lokatę specjalną na finansowanie kredytów inwestycyjnych w sumie 11.111 mil. zł. pochodzącą ze sprzedaży artykułów UNRRA. Suma ta powstała wprawdzie częściowo w r. 1946, jednakże znajdowała się na rachunku żyrowym w N. B. P. i, zważywszy na jej niezdecydowane przeznaczenie, za kapitał uważaną być nie mogła. Suma wkładów terminowych i oszczędnościowych w innych bankach wzrosła w ciągu pierwszego półrocza 1947 r. z 797 mil. zł do 1.470 mil. zł, tj. o 673 mil. zł. Lokaty skarbowe w bankach poza B. G. K. (w tym lokaty z funduszów UNRRA) wzrosły z 439 mil. zł do 2.561 mil. zł tj. o 2.122 mil. zł. Przyrost kapitałów własnych banków (różnica pomiędzy wzrostem rachunków wynikowych aktywnych i pasywnych) wyniósł 136 mil. zł.

Całkowity przyrost kapitałów, odpowiadający oszacowanym przez nas inwestycjom, wyniósł więc 15 349 mil. zł. Chcąc obliczyć całość drenażu rynku pieniężnego poprzez banki należy uwzględnić także poprzednio przez nas doliczoną przy szacunku inwestycji sumę spłat kredytów inwestycyjnych B. G. K. w wysokości 841 mil. zł. Ostatecznie więc suma drenażu rynku przez banki wynosi 16.190 mil. zł.

W tym samym okresie osiągnięte zostały nadwyżki budżetowe Skarbu Państwa w ogólnej wysokości 14.406 mil. zł. Nadwyżki te stanowiące drenaż rynku pieniężnego działały podobnie jak akumulacja kapitałów. Tak więc niedobór środków na sfinansowanie inwestycji wyniósł:

31.982 mil. zł — 16.190 mil. zł — 14.406 mil. zł = = 1.386 mil. zł.

Należy sądzić, że przyrost nieczynnych rezerw kasowych w postaci sum na rachunkach bieżących w bankach oraz gotówki, które nie służyły do zaspokojenia obrotu towarowego, był większy od powyższej sumy, tak, że można powiedzieć, że w okresie sprawozdawczym inwestycje nie miały wpływu inflacyjnego na rynek pieniężny. Stan ten został umożliwiony głównie dzięki wygospodarowaniu przez władze skarbowe bardzo znacznej nadwyżki budżetowej.

IV. Podaż pieniądza.

W wyniku poprzednio omówionych zjawisk ilość pieniądza gotówkowego wzrosła z 60.066

Całkowita podaż pieniądza
Total supply of money.
Tabl. IV.

w milionach zł — in million zl

Stan na ultimo mies Status of the end of the month	Emisja Banknotes in circulation	R-ki żyrowe Giro accounts	R-ki bieżące i a vista banków Current accour- & call accounts in banks	Rezerwy kasowe banków 1) Banks cash reserves 1)	Całkowita podaż pieniądza Total supply of money
a	b	c	d	e	f = b+c+d−e
XII 1946	60 066	23 564	27 178	11 273	99 535
VI 1947	67 513	19 408	38 734	9 972	115 688
Wzrost lub zmniejszenie in creuse of decreuse	+7 452	−4 156	+11 556	−1 301	+16 153

1) Obliczone bez Biletów Skarbowych.

mil. zł do 67.518 mil. zł. Stan natychmiast płatnych zobowiązań zmniejszył się z 23.564 mil. zł do 19.408 mil. zł. Łączna podaż środków płatniczych N. B. P. wzrosła z 83.630 mil. zł do 86.926 mil. zł, tj. o 3.296 mil. zł, czyli o 3,9%.

Tak nieznaczny wzrost podaży środków pieniężnych Narodowego Banku Polskiego spowodowany został przede wszystkim bardzo znacznym spadkiem zadłużenia Skarbu Państwa, które zmniejszyło się z 21.000 mil. zł do 8.670 mil. zł, tj. o 12.330 mil. zł. W tym samym czasie wzrosły znacznie kredyty gospodarcze N. B. P. bezpośrednie (o 10.960 mil. zł) i refinansowe dla aparatu bankowego (o 11.990 mil. zł). Tablica 4 przedstawia obliczenia wzrostu całkowitej podaży pieniądza w okresie sprawozdawczym.

Wzrost całkowitej podaży pieniądza o 16.153 mil. zł spowodowany był w głównej mierze wzrostem obrotowych kredytów dla życia gospodarczego, został on zrównoważony przez wzrost produkcji i obrotów towarowych.

Brak zjawisk inflacyjnych w sytuacji rynku pieniężnego Polski jest wielkim sukcesem naszej gospodarki pieniężnej w bardzo trudnym okresie odbudowy powojennej.

RUCH CEN WOLNORYNKOWYCH W I PÓŁROCZU 1947 R.

A. Ledworowska.

Poziom ogólny cen wolnorynkowych w Warszawie w ciągu pierwszego półrocza 1947 r.[1]) wykazywał tendencję zwyżkową zahamowaną w końcu drugiego kwartału. Wynikała ona ze zwyżki cen artykułów przemysłowych oraz sezonowego wzrostu cen żywności. Średni poziom ogólnego wskaźnika cen w pierwszym półroczu 1946 r. wynosił 93,8, w roku 1947 — 137,5 czyli kształtował się w pierwszym półroczu 1947 r. na poziomie o 46,6% wyższym aniżeli w 1946 r. W stosunku do drugiego półrocza 1946 r. zwyżka wynosi 31%. W tym samym czasie koszty utrzymania, obejmujące oprócz cen towarów także i takie pozycje jak czynsz, opłaty za prąd elektryczny itp. (wskaźniki GUS'u) podniosły się w stosunku do pierwszego półrocza 1946 r. o 44,5%, natomiast do drugiego półrocza o 24,2%. przetwory zbożowe i pieczywo (chleb, mąka, kasza). Ceny nabiału, tłuszczów, mięsa i cukru wykazywały drobne wahania. W kwietniu 1947 r. miała miejsce obniżka cen żywności (— 6,2%) najsilniej uwidoczniona w spadku cen ziemiopłodów oraz nabiału (usprawnienie dystrybucji, odkrycie kopców). W związku z nastaniem przednówka oraz robotami rolnymi zmniejszona podaż wpłynęła na zwyżkę cen żywności w maju o 12,5%. Niezmienione zostały tylko ceny cukru i mięsa. Na początku czerwca zwyżkowa tendencja cen żywności została załamana i od tego okresu spadały ceny wszystkich artykułów z wyjątkiem ziemiopłodów i cukru. Ogólna zniżka cen żywności w czerwcu wynosiła 6,3%.

Rozwój cen artykułów żywnościowych ilu-

Tabl. 1.

Wskaźniki cen wolnorynkowych detalicznych w Warszawie

Indices of free market retail prices in Warsaw.

kwiecień 1945 r. = 100
april 1945 = 100

	1946 IV kw. *IV quarter*	1947 I	II	III	IV	V	VI
Ogólny wskaźnik cen General index	121,4	122,9	129,2	137,3	140,3	148,2	147,3
Żywność i używki Food, beverages and tobaco	96,4	96,6	100,6	108,8	102,8	115,1	108,0
Artykuły przemysłowe Industrial commodities	146,4	149,2	157,8	165,8	177,8	181,3	185,9

Ogólny wskaźnik cen żywności kształtował się na poziomie wyższym o 16,4% w 1947 r. w stosunku do pierwszego półrocza 1946 r. Wzrost cen żywności w ciągu pierwszego kwartału 1947 r. (o 12,1%) wypływał z działania czynnika sezonowego w grupach ziemiopłody poza zbożami (ziemniaki, groch, fasola, kapusta), strują także wskaźniki cen detalicznych żywnościowych oraz niektórych grup towarów i usług GUS'u. Przy ogólnej tendencji zgodnej ze wskaźnikiem cen żywności IGN możemy obserwować przeciwstawne tendencje cen wytworów pochodzenia roślinnego, zwyżkujących w całym omawianym okresie oraz artykułów pochodzenia zwierzęcego, które od lutego wykazywały tendencję zniżkową. Tendencja zniżkowa cen artykułów pochodzenia zwierzęcego wynikała

[1]) Porównaj „Biuletyn IGN" nr 5, artykuł: Ceny. Compare with „Biuletyn IGN" nr. 5: Prices.

częściowo z braku pasz w okresie wiosennym i ze zwiększonej podaży żywca.

Wskaźnik cen żywności artykułów krajowych pochodzenia roślinnego GUS'u wykazywał w czerwcu dalszą zwyżkę, natomiast w końcu czerwca miał miejsce spadek cen niezaznaczony w tablicach GUS'u. Wynikało to z przyjmowania do wskaźnika kosztów utrzymania cen średnich miesięcznych, podczas gdy IGN wprowadza wskaźnik ostatniego tygodnia za wskaźnik miesięczny.

Wskaźniki cen żywności w 1947 r.

Index of food prices in 1947.

Dane	I	II	III	IV	V	VI
I. G. N. Inst. of Econ. Res.	97,3	101,2	109,1	102,3	115,1	107,9
G. U. S. Centr Statist Office	95	95	101	104	120	120

Wskaźniki cen arykułów krajowych GUS'u

Index of prices of the Centr. Statist. Office

	I	II	III	IV	V	VI
Pochodzenia rośl. of plant origin.	96	96	111	122	133	165
pochodzenia zwierz. of animal origin.	102	102	100	97	97	91

Wskaźnik cen używek wykazywał stały wzrost w pierwszym kwartale silniejszy, niż w drugim (30,2%, 19,5%), kształtując się na poziomie wyższym o 16,4% w r. 1947, aniżeli 1946 na skutek relatywnego wzrostu cen herbaty i kawy prawdziwej oraz spirytusu przy obniżce cen tytoniu. Na podniesienie się ogólnego wskaźnika cen używek wpływały kolejne zwyżki cen spirytusu w marcu i czerwcu oraz wzrost cen herbaty i kawy prawdziwej w okresie zimowym.

Wskaźnik ogólny cen artykułów przemysłowych podniósł się w ciągu całego okresu sprawozdawczego o 27,0%, wzrastając w pierwszym kwartale o 13,3%, w drugim o 12,1%.

Ceny węgla kształtowały się inaczej niż wskaźnik cen artykułów przemysłowych. W okresie do marca ceny węgla wzrastały silnie (+ 29,6%), natomiast od marca do czerwca spadły na skutek sezonowego obniżenia popytu (— 26 5%). Podobnie do ceny węgla kształtowała się cena nafty. Oprócz czynnika sezonowego oddziaływała na spadek cen interwencja rządu.

Ceny półfabrykatów jak i wyrobów gotowych wykazywały nieprzerwaną zwyżkę o większym nasileniu w miesiącach, poprzedzających zwiększone zapotrzebowanie na dane artykuły (kwiecień, maj). Obie grupy kształtowały się na poziomie przeciętnie o 58,2% wyższym w stosunku do roku ubiegłego.

Wskaźniki cen przy podstawie 1938 r. (Tabl. 2) wykazują w roku 1947 podobne do ostatniego kwartału 1946 r. ustosunkowanie się wskaźników cen żywności i używek oraz artykułów przemysłowych. Obie grupy w ciągu całego półrocza wykazywały jednakowe nasilenie wzrostu.

Ceny żywności w większych miastach Polski[1]) z wyjątkiem Gdańska i Szczecina kształtowały się w I półroczu 1947 r. na poziomie niższym niż analogiczne ceny w Warszawie. (Tabl. 3). W ciągu całego okresu sprawozdawczego podobnie do 1946 r. najniższe koszty żywności miały miejsce w Kaliszu, natomiast najwyższe w Gdańsku. Rozpiętość cen w większych miastach Polski w stosunku do cen warszawskich zmierzono średnim odchyleniem od średniej arytmetycznej wskaźnika cen żywności.

Tabl. 2.

Wskaźniki cen wolnorynkowych detalicznych w Warszawie

Indices of free market retail prices in Warsaw.

1938 = 1,0.

	1946 r.	1947 r.	
	IV kwartał IV quarter	I kwartał I quarter	II kwartał II quarter
Ogólny wskaźnik cen General index	150,8	158,2	169,8
Żywność i używki Food, beverages and tobaco	147,4	152,5	160,6
Artykuły przemysłowe Industrial commodities	154,3	163,8	178,9

Przeciętne kwartalne średnich odchyleń nie wykazywały w ciągu pierwszego półrocza 1947 jednolitej tendencji. W pierwszym kwartale średnie odchylenia ulegały obniżce, natomiast w drugim miał miejsce silny wzrost spowodowany przez relatywne podniesienie się cen w Warszawie. Szczególnie i Gdańsku (trudności dostaw w okresie przednówka).

Tabl. 3.

Średnie odchylenie od średniej arytmetycznej wskaźników cen żywności w większych miastach Polski w stosunku do cen warszawskich.

The average dispertion from artmethical average of food prices indicies in main cities in relation to Warsaw prices.

1946		1947	
I kwartał quarter	8,5	Styczeń January	6,4
II kwartał quarter	7,5	Luty February	6,7
III kwartał quarter	8,1	Marzec March	5,7
IV kwartał quarter	6,1	Kwiecień April	5,6
		Maj Mai	8,4
		Czerwiec June	7,1

[1]) Patrz „Wiadomości Statystyczne" GUS'u wskaźniki kosztów żywności w większych miastach Polski.

See „Wiadomości Statystyczne" GUS. Cost of Living index main cities in Poland.

PŁACE i ZATRUDNIENIE W I POŁOWIE 1947 R.

mgr. W. Iwaszkiewicz

1. **Charakterystyka ogólna.** W okresie sprawozdawczym zaznaczyła się stabilizacja stosunków na rynku pracy przede wszystkim w zakresie zatrudnienia. Gdy w tym samym okresie ub. roku wzrost zatrudnienia wyniósł 16,7%, w roku bieżącym wyraził się tylko kwotą 10,8% w stosunku do maximum ubiegłego roku, był więc znacznie słabszy, gdy odsetki bezrobotnych w czerwcu wynosiły analogicznie 2,7% i 2,5%. Przyczyny tego zjawiska należy szukać tyleż w stabilizacji zatrudnienia w przemyśle państwowym w związku ze zbliżeniem się do końca akcji uruchamiania niezniszczonych zakładów przemysłowych i wprowadzeniem racjonalnej gospodarki materiałem ludzkim, co i w stopniowym wyczerpywaniu się rezerw sił roboczych zgadzających się objąć pracę najemną, a także w złych warunkach atmosferycznych. W dalszym ciągu wzrost zatrudnienia będzie następować w miarę odbudowy bardziej zniszczonych zakładów przemysłowych, repatriacji Polaków z Europy Zachodniej, poprawy warunków bytu pracowników i normalnego przechodzenia ludności wiejskiej do miast, a punkt ciężkości polityki zatrudnienia przesunie się na zwiększenie kwalifikacyj zawodowych już zatrudnionych pracowników.

W zakresie płac poza nowym układem zbiorowym pracy dla przemysłu budowlanego (w lwiej części prywatnego) nie nastąpiły żadne poważniejsze zmiany stawek płac. Niemniej przeciętne zarobki godzinowe wzrastały w dalszym ciągu dzięki wzrostowi wydajności i uzyskiwaniu wyższych kwalifikacyj zawodowych przez pracowników w ramach akcji przeszkolenia zawodowego.

2. **Zatrudnienie i bezrobocie.** Jak to wykazuje tabl. 1, ogólna liczba pracowników najemnych wzrosła z 3.112 na 3.456 tysięcy przy w dalszym ciągu niewielkim odsetku bezrobotnych. Wzrost liczby bezrobotnych w kwietniu łączy się z przewidywanym w tym miesiącu rozpoczęciem robót budowlanych, przez co bezrobotni mając nadzieję na otrzymanie pracy zgłaszali się masowo do urzędów zatrudnienia. Zarazem dowodzi tego, że bezrobocie rejestrowane przez urzędy zatrudnienia mimo rozszerzania i rozbudowania ich sieci nie odzwierciedla całego bezrobocia, osiągającego w normalnych warunkach szczytowe nasilenie w styczniu — lutym. Liczby etatowych pracowników kolei i Milicji nie wykazywały żadnych zmian, natomiast liczba ubezpieczonych w ubezpieczeniu chorobowym wzrosła w tym samym niemal stosunku, co ogólna liczba pracowników najemnych: o 11,25%.

Interesujące dane o strukturze zatrudnienia zawierają sprawozdania Związków Zawodowych, zrzeszonych w C. K. Z. Z. Liczebność członków tych związków ulega zmianom o tyle, że w sprawozdaniach pomijani są członkowie nie płacący składek; w pewnej więc mierze dane te odpowiadają zmianom stanu zatrudnienia. Tabela 2 podaje liczby członków Związków Zawodowych według najważniejszych działów pracy. Liczba ogólna wzrosła w przeciągu badanego okresu o 11,85%, co wykazuje dużą zbieżność z ogólnym wzrostem zatrudnienia. Jest to o tyle interesujące, że w związkach zawodowych zrzeszeni są robotnicy rolni, których liczba wzrosła szybciej niż liczba pracowników w przemyśle i handlu ze względu na rozpoczynający się sezon prac rolnych. Dane o pracownikach spółdzielczych zawarte w tej tablicy, nie obejmują pracowników zatrudnionych w spółdzielczych zakładach przemysłu spożywczego, a to zgodnie z założeniami C. K. Z. Z. Ogólna liczba pracowników zatrudnionych w sektorze spółdzielczym jest wyższa i wynosi około 180 tysięcy (według danych spisu spółdzielni na dzień 21.XII.1946 r.). Stosunkowo spóźniony wzrost liczby robotników budowlanych spowodowany jest spóźnionym zawarciem układu zbiorowego pracy, przez co rozpoczęcie robót budowlanych w tym roku uległo zwłoce.

Pracownicy najemni na koniec m-ca

Numbers employed at the end of the month.

Tabl. 1.

Miesiąc *Month*	Zatrudnieni wg danych ub. chorobowego *Employed en to sick insur. data*	P. K. P. + M. O. *Railways & police*	Bezrobotni *Numbers unemployment*	Ogółem *Total*	Wskaźnik wzrostu *Index* 1.1946 = 100
1946					
XI	2.827	276	82	3.186	133,3
1947					
I	2.817	234	61	3.112	130,2
II	2.820	234	67	3.122	130,6
III	2.895	235	98	3.228	135,1
IV	2.977	235	100	3.312	138,6
V	3.050	235	94	3.379	141,4
VI	3.134	235	87	3.456	144,6

Dane o liczebności członków związków zawodowych nie dają dokładnego obrazu zatrudnionych w sektorze prywatnym o tyle, że nie wszyscy pracownicy zwłaszcza drobnych zakładów przemysłowych, handlowych i usługowych zrzeszeni są w związkach. Jest to zresztą zjawisko znane i przed wojną, a uzasadnione rozbiciem pracowników na małe grupy i mniejszą potrzebą zrzeszania się wobec nieraz i teraz jeszcze patriarchalnych stosunków panujących w małych zakładach. Dlatego liczby podane w tabeli 3, obrazujące zatrudnienie w przemyśle państwowym, różnią się nieco od liczb zawartych w tablicy 2. Wykazują one, że w samym tylko przemyśle państwowym nie nastąpił wzrost zatrudnienia (0 w stosunku do maksimum ub. roku i 1,9% w stosunku do stycznia). Przyczynia

Pracownicy zrzeszeni w Związkach Zawodowych wg danych CKZZ w tys.

Members of Trade Unions in thous.

Tabl. 2.

Rok i miesiąc / Year & month	Adm. państ. / Civil Service	Samorz. i uż. publ. / Local authorit.	Przemysł i handel / Industry & trade	Łączn. i komunik. / Transport & communication	Spółdz. / Cooperatives	Prac. roln. i doz. dom. / Agriculture & house guards	Prac. budowl. / Employed in building industry
1947:							
I	190	197	975	574	85	91	141
II	189	201	1.052	514	86	94	140
III	191	223	1.095	520	89	111	141
IV	194	225	1.101	458	89	120	144
V	193	269	1.147	484	89	138	149
VI	193	288	1.160	494	89	141	158

się do tego względna stałość zatrudnienia w zakładach monopolowych, drobnych drzewnych, w drukarniach podległych Centralnemu Zarządowi Państwowych Zakładów Graficznych — oraz redukcje przeprowadzone w zakładach podległych Minist. Przemysłu i Handlu w ramach akcji likwidowania przerostów administracyjnych (poza Ministerstwem Przemysłu i Handlu zatrudniającym w podległym sobie przemyśle 1.035 tys. pracowników w zakładach podległych Ministerstwu Skarbu pracowników w końcu czerwca 23, Minist. Odbudowy 22, Minist. Leśnictwa 26 i Centr. Zarz. Państw. Zakł. Graficzn. 9 tys. pracowników).

Zatrudnienie w spółdzielniach związkowych wzrosło w omawianym okresie ze 115.223 na 124.349, a więc o 7,9%. Wzrost ten dowodzi dużej prężności sektora spółdz.; gros jego przypada na spółdzielnie pracowniczo-rolne i różnych użytkowników. Liczby te nie obejmują pracowników central spółdzielczych w liczbie 55.989. Dokładniejsze dane o zmianach liczby tej grupy pracowników zbierane są w odstępach rocznych.

Tabela 3 wskazuje liczby zatrudnionych w całym przemyśle państwowym i w głównych gałęziach przemysłu podległego Ministerstwu Przemysłu i Handlu. Liczby te wskazują na dominującą rolę przemysłu węglowego i włókienniczego w naszej gospodarce, gdyż w zakładach podlegających Centralnym Zarządom tych przemysłów zatrudniona jest blisko połowa pracowników przemysłu państwowego. Przemysł metalowy, wytwórczy i przetwórczy, tworzy trzeci wielki człon przemysłu państwowego, gdy pozostałe zatrudniają już znacznie mniejsze liczby pracowników.

Wspomniane już przesunięcia w zakresie usprawnienia administracji przemysłowej nie dały w omawianym okresie wyraźniejszego wyniku: odsetek pracowników umysłowych w ogóle pracowników zatrudnionych w przemyśle podległym M. P. i H. wzrósł nawet nieznacznie z 11,2% na 11,5%, a w liczbach bezwzględnych ze 111 na 116 tysięcy. W końcu okresu sprawozdawczego zlikwidowany został Centralny Zarząd Przemysłu Zbrojeniowego, co może spowodować nieznaczny spadek liczby pracowników umysłowych w następnym okresie. Fakt ten tłumaczy się trzymiesięcznym okresem wymówienia dla pracowników umysłowych i stale odczuwanym brakiem sił fachowych, powodującym przyjmowanie pracowników wykwalifikowanych w miejsce zwolnionych niewykwalifikowanych.

Zatrudnieni w głównych gałęziach przemysłu w tysiącach wg danych M. P. i H.

Numbers emplayed in main industries in thousands. Date suppliedy by the Ministry of Industry and Trade.

Tabl. 3.

Miesiąc i rok / Month & year	Państwowy ogółem / Nationalisad industry total	Węglowy / Coal	Hutniczy / Iron & steel	Metalowy i elektrotechn / Engineering & electrie industry	Włókienniczy / Textile industry	Mineralny / Mineral industrie
1946						
XI	1.114	.	111	117	247	46
1947						
I	1.094	271	111	123	250	46
II	1.109	273	122	125	255	46
III	1.120	275	113	126	260	48
IV	1.124	274	113	126	259	49
V	1.133	274	112	126	262	51
VI	1.149	273	114	124	255	51

Jak to wynika ze sprawozdań urzędów zatrudnienia, problem bezrobocia kobiet nie doznał zaostrzenia. Liczba poszukujących pracy kobiet wzrosła dużo słabiej, niż odpowiednia liczba mężczyzn: z 37 na 40 tys. wobec 24 i 48 tys. Głównymi ośrodkami bezrobocia mężczyzn jak i kobiet były: Radom, Katowice, Warszawa, w mniejszym stopniu Łódź. Na ziemiach Odzyskanych nie zaobserwowano większego nasilenia bezrobocia. Fakt ten tłumaczy się ciągle jeszcze dużym dynamizmem życia gospodarczego na tych obszarach i znacznym popytem na pracowników ze strony rozbudowujących się zakładów przemysłowych i handlowych. Niemniej popyt ten jest obecnie mniejszy, niż przed rokiem, a na pierwszy plan wysuwa się problem zapewnienia fachowców dla wszystkich działów pracy.

3. **Wypłaty pracownicze.** Jak już wspomniano, okres sprawozdawczy nie przyniósł poważniejszych zmian stawek płac poza jedynie przemysłem budowlanym. Wynikiem tego był stosunkowo nieznaczny wzrost sum wypłat pracowniczych, przyczem w przemyśle podległym Ministerstwu Przemysłu i Handlu wzrost ten w liczbach bezwzględnych wyraził się kwotami 4.892 na 6.100 (w milionach zł.), w liczbach względnych — 24,7%. Analogiczny wzrost w ubiegłym okresie sprawozdawczym wynosił 136,3%, był więc znacznie wyższy. Fakt ten dowodzi stabilizacji stosunków również w zakresie płac. Do stabilizacji przyczyniło się m. in. wysiedlenie Niemców i usunięcie ich z zakładów przemysłowych, w których przy końcu okresu sprawozdawczego zatrudniani byli zupełnie wyjątkowo (np. w fabryce kalkomanii w Wałbrzychu). Dane te pokazuje tabl. 4.

Wzrost stawek płac w przemyśle budowlanym spowodowany był zmianą systemu kartkowego oraz wzrostem kosztów utrzymania, co spowodowało wysunięcie przez związek zawodowy pracowników budowlanych żądań podwyżkowych. Przy tej okazji dokonano rewizji dotychczasowego układu płac w tym przemyśle likwidując nieuzasadnione społecznie różnice w rozpiętości zarobków pomiędzy poszczególnymi grupami pracowników.

W służbie państwowej wydano zarządzenia o zrównaniu uposażenia pracowników niższych instancyj z uposażeniem pracowników władz naczelnych, co spowodowało znaczną poprawę warunków bytu tych pracowników. Ponieważ wynagrodzenie w służbie publicznej naogół nie zależy od wydajności pracy, to ta grupa pracowników szczególnie silnie odczuła początkowo wzrost cen i kosztów utrzymania, jaki zaznaczył się w badanym okresie.

4. **Zarobki.** Zmiany zarobków godzinowych robotników zatrudnionych w przemyśle podległym M. P. i H. przedstawia tabl. 5. Zmiany te początkowo były nieznaczne. Jedynie w przemyśle węglowym dał się spostrzec pewien wzrost zarobków, związany ze wzrostem wydobycia i usuwaniem reszty Niemców. Pod koniec badanego okresu dała się zauważyć zwyżka zarobków we wszystkich badanych przemysłach. Obliczany przez Instytut wskaźnik pieniężnych zarobków godzinowych robotników w przemyśle państwowym wzrósł przeto z 297,8 w styczniu na 352,1 w czerwcu (I.1946 = 100).

Fundusz wypłat pieniężnych w przemyśle podległym M. P. i H. w milionach zł w 1947 r.

Money wege fund in industries controlled by the Min. of Industry and Trade in million zl. 1947.

Tabl. 4.

Miesiąc Month	Ogółem Total	Węglowy Coal	Hutniczy Iron & steel industry	Metalowy Engineering Industry	Włókienniczy Textile industry	Spożywczy Foodstuffs industry
I	4.892	1.164	499	451	1.360	184
II	4.993	1.056	496	456	1.331	209
III	5 489	1.289	552	535	1.530	216
IV	5.547	1.334	535	523	1.530	192
V	5.790	1.570	608	562	1.577	217
VI	5.927	1.477	613	579	1.584	207

Zarobki godzinowe robotników w najważniejszych przemysłach w złotych

Hourly earnings of wage earners in main industries in zl.

Tabl. 5.

Miesiąc Month	Węglowy Coal	Hutniczy Iron & steel industry	Metalowy Engineering industry	Włókienniczy Textil industry	Chemiczny Chemical industry	Spożywczy Foodstuffs industry
I	23.76	22.64	21.97	27.77	21.64	21.33
II	22.81	22.42	21.65	28.12	22.11	26.44
III	23.34	22.68	23.09	28.73	22.69	27.84
IV	24.03	22.22	23.74	29.48	23.04	29.65
V	27.46	24.60	25.85	31.52	27.36	30.02
VI	27.14	25.93	28.89	33.13	28.65	31.13

PRODUKCJA PRZEMYSŁOWA W I-szym PÓŁROCZU 1947 R.

T. Zawadzki

W pierwszym półroczu 1947 r. produkcja przemysłowa wzrastała nadal, aczkolwiek tempo wzrostu było nieco wolniejsze, niż w 1946 roku.

Największy wzrost produkcji w I-szym półroczu 1947 r. miał miejsce w marcu, gdy wartość produkcji netto w tym miesiącu przekroczyła wartość netto produkcji lutego o 4,0%, oraz w czerwcu, kiedy to wartość netto produkcji poraz pierwszy w okresie powojennym przekroczyła wartość produkcji z 1938 r. Wskaźnik produkcji netto obliczony przy podstawie 1938 = 100 osiągnął w czerwcu 1947 poziom 102,9 przekraczając o 10,2% wskaźnik produkcji z grudnia 1946 r., a o 30,0% wskaźnik przeciętnej miesięcznej produkcji z 1946 roku.

Wzrost produkcji przemysłowej w I-szym półroczu 1947 r. nie odbywał się równomiernie w poszczególnych działach produkcji. Ogólny wzrost produkcji w tym okresie wywołany był wydatnym wzrostem produkcji dóbr inwestycyjnych; produkcja dóbr konsumcyjnych wzrosła nieznacznie w I-szym półroczu 1947 r., wykazując nawet spadek w dwóch miesiącach:

Rozwój produkcji przemysłowej

Index of Industrial Production

Tabl. I.

	Poziom produkcji przemysłowej w kolejnych półroczach / *Index of industrial production in succesive half-yearly periode*			Wzrost produkcji w I półroczu 1947 r. w stosunku do / *Percentage increase of production in first six month of 1947 as compared with*	
	I półrocze 1946 r. / *I-st half year 1946*	II półrocze 1946 r. / *II-nd half year 1946*	I półrocze 1947 r. / *I-st half year 1947*	I półrocze 1946 r. / *I-st half year 1946*	II półrocze 1946 r. / *II-nd half year 1946*
Wskaźnik ogólny / General index	72,4	79,1	96,0	32,6	21,4
Produkcja inwestycyjna / Production of investment goods	68,0	75,2	95,1	39,9	26,5
Produkcja konsumcyjna / Production of consumption goods	57,9	63,2	77,8	34,4	23,1
Produkcja energetyczna / Fuel and power	103,2	111,7	127,2	23,3	13,9
Przemysły: górnictwo / Industries: mining	92,7	103,2	119,4	28,8	14,4
mineralny / mineral	25,9	32,5	31,5	21,6	3,1
hutniczy / iron and steel	69,9	73,6	88,2	26,2	19,8
metalowy / engineering	96,1	113,6	179,8	87,1	58,3
elektrotechniczny / electric	36,3	47,5	75,9	109,1	59,8
naftowy / oil	23,4	24,3	34,6	47,9	42,4
chemiczny / chemical	98,3	111,3	131,9	34,2	18,5
włókienniczy / textile	75,6	79,1	86,1	13,9	8,8
papierniczy / paper	53,1	63,4	82,8	55,9	30,6
skórzany / leather	15,1	15,0	15,6	3,3	4,0
spożywczy / foodstuffs	57,4	66,5	79,2	40,0	19,1
tytoniowy / tobacco	17,8	26,2	46,4	160,7	77,1
Elektrownie / Electric power plants	135,2	144,3	160,7	18,9	11,4

lekki w marcu i nieco większy w maju; wartość netto produkcji dóbr energetycznych utrzymywała się w I półroczu 1947 r. na niezmiennym poziomie. Wartość netto produkcji dóbr inwestycyjnych przekroczyła w maju 1947 r. wartość netto średniej miesięcznej produkcji roku 1938; tempo wzrostu produkcji inwestycyjnej było najsilniejsze w marcu i maju. Wskaźnik produkcji dóbr inwestycyjnych przy podstawie 1938 = 100 osiągnął w czerwcu 1947 r. poziom 110,0, przekraczając o 29,3% wskaźnik z grudnia 1946 r., a o 46,3% wskaźnik przeciętnej miesięcznej produkcji w 1946 r. Spadek produkcji dóbr spożycia w marcu i maju związany był ze spadkiem produkcji przemysłu włókienniczego w tych miesiącach; na niewielkie tempo wzrostu produkcji konsumcyjnej wpłynął sezonowy spadek produkcji przemysłu spożywczego. Niewielki spadek wartości netto produkcji dóbr energetycznych w II-gim kwartale 1947 r. wywołany był sezonowym zmniejszeniem się spożycia prądu elektrycznego.

Do przemysłów o największym tempie wzrostu produkcji należały w I-szym półroczu 1947 r: metalowy, elektrotechniczny, skórzany oraz papierniczy. W przemyśle metalowym wartość produkcji z czerwca 1947 r. przekroczyła o 49.0% wartość produkcji z grudnia 1946 r, a o 86,5% średnią miesięczną wartość produkcji z 1946 r. W przemyśle elektrotechnicznym wzrost produkcji z czerwca 1947 r. w stosunku do grudnia 1946 r. wyniósł 29.0%, a w stosunku do średniej miesięcznej prkodukcji w 1946 r. tyle samo co w metalowym, tj. 86.5%. W przemyśle skórzanym miał miejsce największy ze wszystkich przemysłów wzrost produkcji czerwca 1947 r. w stosunku do grudnia 1946 r. wyrażający się liczbą 68,5%, w stosunku jednak do średniej miesięcznej produkcji 1946 r. wynosił tylko 39.3%; w przemyśle papierniczym wzrost produkcji w czerwcu w stosunku do grudnia wyrażał się liczbą 20 4, zaś w stosunku do średniej miesięcznej produkcji w 1946 r. wynosił 52,7%. Produkcja przemysłu spożywczego i elektrowni wykazała w czarwcu 1947 r. w stosunku do grudnia 1946 r. spadek. Tłumaczy się to sezonowym zmniejszeniem się produkcji spirytusu oraz sezonowym zmniejszeniem się spożycia prądu na cele oświetleniowe w miesiącach wiosennych.

Produkcja niekórych artykułów

Production of some Industrial Goods

Tabl. II.

L. p. *No*		Miara *Units*	1946 Przeciętna miesięczna *Monthly average*	1947 Styczeń *January*	Luty *February*	Marzec *March*	Kwiecień *April*	Maj *May*	Czerwiec *June*
1	Węgiel kamienny Coal	1.000 t	3.941	4.548	4.137	4.793	4,650	4.459	4.581
2	Surówka Pig iron	t	60 478	54.807	52.638	63.502	67.996	73.097	71.482
3	Stal surowa Raw steel	t	101.618	110.007	95.015	121.352	126.053	130.345	127.216
4	Wagony towarowe Trucks	szt. pieces	435	798	795	840	825	969	1.071
5	Lokomotywy Locomotives	szt. pieces	15	17	21	22	22	21	22
6	Obrabiarki Machine tools	szt. pieces	160	257	210	313	231	344	312
7	Maszyny rolne *) Agricultural machines	szt. pieces	5.739	5.930	7.004	8.715	7.684	11.473	10.898
8	Nawozy sztuczne Artificial fertilisers	t	28.943	29.425	27.785	36.266	31.616	31.425	32.073
9	Przędza bawełniana Cotton yarns	t	3.864	4.734	4.495	4.193	4.376	4.181	4 625
10	Przędza wełniana Wool yarns	t	1.579	1.786	1.695	1 827	1.622	1.599	1.657
11	Tkaniny bawełniane Cotton fabrics	t	3.111	3.093	3.651	4.033	3.795	2.638	4.384
12	Tkaniny wełniane Wool fabrics	t	1.060	1 246	1.310	1.066	1.342	1.166	1.167

*) W pozycji maszyny rolnicze uwzględniono: młockarnie, sieczkarnie, kieraty, pługi i radła.
Agricultural machines include threshing-machines, chaff-cutters horse-mills, ploughs and hoes.

W przemyśle górniczym miało miejsce w I-szym półroczu 1947 r. dalsze zwiększenie się wydobycia węgla z przejściowym zmniejszeniem się wydobycia w lutym, wywołanym mniejszą ilością dni roboczych w tym miesiącu oraz surowością minionej zimy. W I-szym kwartale 1947 r. wydobyto 13.478 tys. ton węgla; w II-gim kwartale 13.690 tys. ton. Wydajność na robotniko-dniówkę, która w lipcu 1946 r. przekroczyła tonnę, stale wzrasta. Najbardziej wzrosło wydobycie rud żelaza: w I-szym kwartale 1947 r. wydobyto 97.762 ton, a w II-gim kwartale 1947 r. 129.884 ton. Wydobycie ropy naftowej w II-gim kwartale 1947 r. uległo również zwiększeniu. W ciągu I kwartału 1947 r. wydobyto 29.381 ton ropy, wydobycie w II kwartale wzrosło do 32.150 ton. Import ropy w I półroczu 1947 r. wynosił 34.200 ton

Niski poziom produkcji przemysłu mineralnego wywołany był w I-szym kwartale 1947 r. martwym okresem budowlanym w tym czasie. Poczynając od kwietnia następuje silny wzrost produkcji na skutek zwiększonego zapotrzebowania na cement, wapno budowlane i cegłę w związku z zwiększającym się nasileniem robót budowlanych. Produkcja cementu i wapna budowlanego przekroczyła w II-gim kwartale 1947 r. produkcję tych artykułów przeszło dwukrotnie, produkcja zaś cegły w tym okresie zwiększyła się przeszło trzykrotnie.

Wartość netto produkcji przemysłu hutniczego w czerwcu 1947 r. przekroczyła o 24.0% wartość produkcji przemysłu hutniczego w grudniu 1946 r, a o 34.5% wartość średniej miesięcznej produkcji netto 1946 r. W II-gim kwartale 1947 r. wyprodukowano 212.570 ton surówki oraz 392.614 ton stali surowej. Stanowi to pokaźny wzrost w stosunku do produkcji tych artykułów w I-szym kwartale wyrażającej się odpowiednio liczbami 170.947 ton, jeśli chodzi o produkcję surówki i 326.374 ton, jeśli chodzi o produkcję stali surowej. W hutnictwie żelaznym jak również w hutnictwie cynkowym nastąpiło podobnie jak w górnictwie węglowym częściowe zmniejszenie się produkcji w miesiącach zimowych zwłaszcza w lutym. Wynikało to z zahamowań dostaw węgla, koksu oraz gazu hutniczego, mniejszej liczby dni roboczych w tym okresie oraz z gorszego stawiennictwa się robotników do pracy na skutek silnych mrozów. Od marca w związku z polepszeniem się warunków atmosferycznych nastąpił dalszy stały wzrost wytwórczości.

W przemyśle metalowym w ciągu I-szego półrocza 1947 r. miał miejsce nieprzerwany wzrost produkcji. W II-gim kwartale 1947 r. wyprodukowano 2.866 wagonów towarowych i 65 parowozów wobec 2.594 wagonów towarowych i 60 parowozów wyprodukowanych w I-szym kwartale. Tabor kolejowy jest artykułem o najwyższym wskaźniku produkcji. Na uwagę zasługuje wzrost produkcji maszyn i narzędzi rolniczych, zwłaszcza pługów.

Stały wzrost produkcji zaznaczył się również w przemyśle elektrotechnicznym. W II-gim kwartale 1947 r. najbardziej wzrosła produkcja żarówek i akumulatorów. W okresie tym wyprodukowano 2.708.7 tys. żarówek wszelkich gatunków wobec 2.132.4 tys. żarówek wyprodukowanych w I-szym kwartale.

W przemyśle naftowym miało miejsce spore obniżenie się produkcji w II-gim kwartale 1947 r. zwłaszcza w czerwcu, aczkolwiek produkcja w tym miesiącu przewyższyła jeszcze o 19.3% przeciętną miesięczną wartość prkodukcji 1946 r. Obniżenie się produkcji rafinerji w maju i w czerwcu odbijające się w I-szym rzędzie na produkcji benzyny w tych miesiącach wynikało z trudności transportowych w dowozie surowców i związanymi z tymi postojami rafineryj.

W przemyśle chemiczny podobnie jak w górnictwie i hutnictwie miał miejsce przejściowy spadek produkcji w okresie zimowym. Po ustąpieniu mrozów nastąpił dalszy wzrost produkcji. Wartość netto produkcji w czerwcu 1947 r przekroczyła o 8.1% wartość produkcji z grudnia 1946 r., a o 24,3% wartość średniej miesięcznej produkcji 1946 r. Z ważniejszych artykułów przemysłu chemicznego, których produkcja najbardziej wzrosła w II-gim kwartale 1947 r. należy postawić na I-szym miejscu opony, farby oraz sodę kaustyczną, które produkcja w II-gim kwartale 1947 r. wyniosła 7.675 ton wobec 6.038 ton w I-szym kwartale 1947 r.

W przemyśle włókienniczym silny ogólny wzrost produkcji w styczniu zahamowany został w dalszych miesiącach trudnościami w dostawach surowców zagranicznych na skutek zamarznięcia portów. W marcu powstała konieczność częściowego unieruchomienia przędzalni w przemyśle bawełnianym na skutek braku odpowiednich gatunków przędzy. Przemysł wełniany zachował w tym okresie ciągłość produkcji kosztem nadmiernego zmniejszenia się zapasów. Najniższa produkcja przemysłu włókienniczego w I-szym półroczu 1947 r. przypadła na maj. Silnemu zmniejszeniu się w tym miesiącu uległa zwłaszcza produkcja tkanin bawełnianych. Sytuacja przemysłu włókienniczego uległa jednak już w maju zasadniczej poprawie dzięki nadejściu znacznych transportów bawełny i wełny; w końcu maja wszystkie przędzalnie zostały uruchomione, tkalnie jednak w tym okresie musiały jeszcze ograniczać produkcję na skutek braku przędzy, które przędzalnie nie zdołały jeszcze wyprodukować w dostatecznej ilości. W czerwcu nastąpił ogólny wzrost produkcji w przemyśle włókieniczym, zwłaszcza tkanin bawełnianych, których produkcja przekroczyła produkcję z maja 1946 r. o 66.2%. Wartość produkcji netto z czerwca 1947 r. przekroczyła o 10.0% produkcję z grudnia 1946 r., a o 19,8% średnią miesięczną produkcję 1946 r.

W styczniu 1947 r. miał miejsce z wyjątkiem produkcji celulozy ogólny spadek produkcji przemysłu papierniczego. Spadek ten powiększył się jeszcze w lutym. Powodem były trudności transportowe wstrzymujące dostawy makulatury i szmat niezbędnych do produkcji. W marcu w związku z poprawą warunków atmosferycznych nastąpiło zwiększenie produkcji. Najwyższy poziom produkcji przemysłu papier-

n'czego w I-szym półroczu 1947 r. przypadał na maj. W czerwcu zwiększyła się jedynie produkcja tektury przy nieznacznym spadku papieru, miazgi drzewnej i celulozy. W stosunku do produkcji z grudnia 1946 r nastąpił w czerwcu 1947 r. wzrost produkcji o 33.4% zaś w stosunku do przeciętnej produkcji 1946 r. o przeszło połowę. W przemyśle skórzanym miał miejsce w I-szym półroczu 1947 r. nieprzerwany wzrost produkcji. W II-gim kwartale 1947 r. wyprodukowano 369 ton skóry podeszwowej wobec 248 ton wyprodukowanych w I-szym kwartale 1947 roku oraz 617.816 par obuwia skórzanego wobec 543.624 par wyprodukowanych w I-szym kwartale 1947 r.

Spadek produkcji przemysłu spożywczego w II-gim kwartale 1947 r. wywołany był sezonowo niższą produkcją spirytusu w tym okresie. W II-gim kwartale nastąpił sezonowy wzrost produkcji piwa, którego wyprodukowano 370.850 hektolitrów w stosunku do 246.319.5 hl w I-ym kwartale 1947 r. oraz duży wzrost produkcji konserw rybnych, których produkcja nie mogła być wysoka w miesiącach zimowych.

Mimo sezonowego spadku produkcji przemysłu spożywczego i elektrowni, koniec półrocza zaznaczył się wyraźnym ogólnym wzrostem produkcji przemysłowej.

Tablica III ilustruje zaopatrzenie przemysłu w podstawowe surowce.

Zapotrzebowanie dla przemysłu

Supplies for Industry.

Tabl. III.

	Miara *Units*	1946 Przeciętna miesięczna *Monthly average*	1947 Styczeń *January*	Luty *Februar*	Marzec *March*	Kwiecień *April*	Maj *May*	Czerwiec *une*
Zbyt węgla dla przemysłu Coal sales for industry	tys. t.	794,3	771,7	665,1	959,6	1.093,6	915,4	89 7,
Wydobycie rudy żelaznej Iron ore home output	t	35.310	36.350	29.081	32.331	38.320	43.532	48.032
Import rudy żelaznej Imports of iron ore	t	82.533	33.745	12.920	—	32.346	79.860	127.134
Import bawełny Imports of raw cotton	t	3.381	2.263	4.746	2.657	3.516	5.589	13 542
Import wełny Imports of raw wool	t	1.535	435	926	—	1.361	709	1.360

OBRÓT ZAGRANICZNY POLSKI

mgr. T. Witt

PIERWSZE PÓŁROCZE 1947 R.

Nawiązując do artykułu o obrocie zagranicznym, zamieszczonym w sierpniowym numerze Biuletynu Instytutu Gospodarstwa Narodowego b. r., należy zauważyć, iż poniższa analiza w części jest tylko porównywalna z poprzednią, a to ze względu na zmianę podstawy cyfrowej[1]), tym nie mniej może być ona uważana za kontynuację artykułu wspomnianego, będąc drugą z kolei próbą syntetycznego uchwycenia całego strumienia wymiany zagranicznej.

I M P O R T.

I m p o r t.

Tendencje spadku rozmiarów importu tak wyraźne w drugim półroczu r. ub. zanikają przejściowo w styczniu b. r., kiedy daje się zauważyć 18-to procentowy wzrost wartości przywozu w porównaniu do przeciętnej miesięcznej ostatniego kwartału 1946 r. Następne jednak dwa miesiące na skutek wyjątkowo silnych i długotrwałych mrozów, cechuje dosyć gwałtowny spadek obrotów, przy czym krytycznym miesiącem był marzec, kiedy wartość przywozu dwukrotnie zmniejsza się w porównaniu ze stanem w styczniu b. r.

Drugi kwartał przynosi jednak nie mniej szybki wzrost wartości importu, który w czerwcu osiąga nasilenie o 15% wyższe niż średnia miesięczna drugiego kwartału r. ub. kiedy rozmiary importu osiągnęły swój szczytowy punkt. Na tak szybki wzrost złożyło się kilka przyczyn.

---

1) Począwszy od stycznia br. GUS rozpoczął w skali przedwojennej statystyczną rejestrację wymiany towarowej w oparciu o tzw. karty zgłoszeń statystycznych, wypełnianych w momencie odprawy celnej. W związku z powyższym IGN zmienił w rb. podstawę materiałową do analizy obrotów, przechodząc całkowicie na przepracowywanie materiałów GUS-u w przeciwieństwie do r. 1946, kiedy jedynym materiałem źródłowym była statystyka obrotów dep. ekon. Min. Żegl. i Hand. Liczby dotyczące obrotów tegorocznych tylko w części są porównywalne z zeszłoroczną nie obejmującą ani darów ani dostaw demobilowych, co w pełni uwzględnia tegoroczna statystyka GUS-u.

Jedną z nich było skompensowanie braku wielu dostaw z pierwszego kwartału b. r., które nie mogły zdążyć na czas na skutek zamarznięcia portów; drugą — wzrost nasilenia dostaw „demobilowych"; inną wreszcie — przyspieszenie wykańczania dostaw UNRRA, których wartość — co było do pewnego stopnia niespodzianką — wynosiła jeszcze 38% ogólnej wartości importu w pierwszym półroczu r. b. Gdy do UNRRA dołączy się jeszcze inne dary, to udział „darowanego importu" wzrasta do 45% ogólnej wartości przywozu.

Całkowita wartość importu za pierwsze sześć miesięcy tego roku wynosiła około 866 mil. złotych przedwojennych, co w porównaniu do pierwszego półrocza r. ub. stanowi 28-mio procentowy spadek volumenu masy importowanej.

Ujemny efekt, jaki prawdopodobnie miało dla produkcji 28-mio procentowe skurczenie się importu w pierwszym półrocznu rb. w porównaniu z tym samym okresem z przed roku, został w dużej mierze skompensowany korzystnymi zmianami w strukturze strumienia importowego. O ile bowiem w pierwszym półroczu r. ub. udział dóbr konsumcyjnych stanowił 47% wartości masy przywozu, o tyle w okresie sprawozdawczym udział tych dóbr spadł do 31.4%. Spadek przywozu żywności i tytoniu wyniósł 58,5% w porównaniu z rokiem ubiegłym, natomiast spadek przywozu obuwia i odzieży około 68%.

Z drugiej strony udział dóbr inwestycyjnych wzrósł z 25.5% na 38,7% ogólnej wartości importu, przy czym wzrost absolutny — co jest istotniejsze — wyniósł 9% (z 306,z mil. zł przedwojennych w I-szym półroczu 1946, a 334,8 mil. zł w okresie sprawozdawczym). Inaczej przedstawia się problem importu surowców i półfabrykatów na odcinku których spadek osiągnął 73,3 mil. zł przedwo., czyli około 22%.

O ile napływ dóbr inwestycyjnych do kraju w pierwszym półroczu r. b., oraz tendencje wzrostu importu tej grupy, wydają się wyjątkowo korzystnymi dla naszej gospodarki narodowej, o tyle na odcinku surowców i półfabrykatów w kilku wypadkach powstały w okresie sprawozdawczym poważniejsze niedobory. I tak na przykład do na słabszych miejsc masy importowej należy pozycja metali kolorowych, których import w pierwszym półroczu r. b. wyniósł jedynie 15% importu tych dóbr za półrocze 1938 r., a 40% przywozu średniej półrocznej w latach 1945/46.

Kształtowanie się przywozu w pierwszym półroczu 1947

The devlopment of imports in the I-st half of 1947.

Tabl. 1, w mil. zł z 1938 r. in mn. zl at 1938 prices.

	przeciętna miesięczna monthly average				1 9 4 7					
	1938	1945	1946	1947[1])	I	II	III	IV	V	VI
Ogółem: Total	108,3	104,9	171,9	144,3	128,0	112,5	63,4	102,1	208,0	252,3
w tem of which										
UNRRA	—	85,1	134,8	54,8	43,3	41,3	8,7	45,4	79,9	110,4
Dary Gifts	—	.	.	10,0	12,4	7,1	2,0	5,8	20,4	10,7

1) pierwsze półrocze.
I-st half of 1947.

Na drugim miejscu można wymienić: wełnę surową, które przywóz spadł w porównaniu z 1938 r. o 61%, a w porównaniu ze średnią półroczną 1945/46 spadek wyniósł 38%; na trzecim zaś skóry surowe, których przywóz wzrósł coprawda przeszło trzykrotnie w porównaniu z okresem 1945/46, lecz stanowił jedynie 40% przywozu przedwojennego.

Opierając się na szczegółowych obliczeniach IGN-u [1]), można powiedzieć, iż warunek dopasowania importu do planowanego poziomu produkcji spełniony został w rzeczywistości w około 70%. Poziom ten, obok dóbr inwestycyjnych, został przekroczony przez surowce chemiczne i farmaceutyczne, przez bawełnę i jutę, przez surwce gumowe, celulozę i tytoń.

Korzystny wzrost importu dóbr inwestycyjnych zawdzięczamy w dosyć poważnym stopniu dostawom demobilowym, których wartość w pierwsze półrocze r. b. wynosiła około 33% wartości całkowitego importu dóbr omawianych w okresie sprawozdawczym [2]). Dominującą rolę w tych dostawach grały parowozy i wagony, stanowiąc przeszło 63% łącznej wartości dostaw demobilowych. Na import inwestycyjny złożyły się również dostawy w ramach repara-

1) mających na celu ustalenie w jakim stopniu masa importowanych dóbr inwestycyjnych i produkcyjnych w okresie sprawozdawczym zdołała by zaspokoić produkcję krajową jeśliby ta ostatnia osiągnęła w tym czasie poziom wyznaczony przez Narodowy Plan Gospodarczy.

2) liczonych w cenach z 1938 r. bez uwzględnienia stanu zużycia.

Import w pierwszym półroczu 1947 r.
w %%
Imports in the I-st half of 1947
in %%

Tabl. 2.

Grupy — groups	1938	1946 I-sze półr.	1947 I-st hal.
Ogółem — Total	100	100	100
I. Dobra konsumc. — Consum. goods	22,7	47,0	31,4
A. Żywność i sur. żywnościowe foods and foodstaffs	12,5	34,9	20,1
B. Inne art. kons. — other	10,2	12,1	11,3
II. Dobra inwest. — Invest. goods	23,5	25,5	38,7
A. Maszyny, apar. narz. bydło machin appar. tools, cattle	19,2	8,3	16,7
B. Środki transp. — transp. means	4,3	17,2	22,0[1])
III. Surowce i półfabrykaty raw mater. semi-products.	53,8	27,5	29,9
A. Surowce energetyczne — fuels	0,5	11,2	8,7
B. Inne — other	53.3	16.3	21.2

1) bez samolotów z demobilu i silników lotniczych z demobilu: pominięcie zużycia sprzętu taboru kolejowego.
not including American trainig aicraft; no allowances for wear and tear of rolling stock.

cji [1]), których wartość w okresie sprawozdawczym osiągnęła wprzybliżeniu sumę 6 mil. dolarów. Główną pozycją w tym wypadku były maszyny i różne narzędzia z demontażu fabryk.

Struktura samego importu handlowego [2]) różniła się dosyć znacznie od struktury ogólnego przywozu. Z danych Ministerstwa Przemysłu i Handlu wynika, iż na łączną sumę 108 mil. dolarów importu handlowego w okresie sprawozdawczym w 23% złożył się przywóz dóbr konsumcyjych, w 27% — dóbr inwestycyjnych, a w 50% surowców przemysłowych i materiałów pędnych [3]).

Jeśli chodzi o pochodzenie naszego importu handlowego, to w okresie sprawozdawczym 25% jego wartości pochodziło z ZSRR, podczas gdy w roku ubiegłym stosunek ten wyniósł prawie 70%. Na drugim miejscu zanotować należy Danię z 17,5%-owym udziałem, na trzecim Stany Zjednoczone z 15,7%-owym, na czwartym miejscu znalazła się Anglia partycypując 10%-ami wartości naszego importu handlowego. Dopiero na piątym miejscu na liście dostawców Polski zanotować można w okresie sprawozdawczym Szwecię, (ca 7%), będącą na drugim miejscu w r. ub.

1) Na podstawie liczb Min. Przemysłu i Handlu.

2) Przez import handlowy należy rozumieć całkowity import zmniejszony o tzw. „przywóz darowany" (UNRRA+Dary) oraz o dostawy reprac. i z demobilu.

3) Klasyfikacja na dobra inwestycyjne, produkcyjne i konsumcyjne Min. Przemysłu i Handlu tylko w części pokrywa się z analogiczną klasyfikacją IGN-u.

E k s p o r t

Mimo wyjątkowo niesprzyjających warunków atmosferycznych w pierwszym kwartale r. b. volumen wywozu utrzymał się na poziomie średniej kwartalnej roku ub., przewyższając nieznacznie liczby z ostatnich trzech miesięcy 1946 roku. Najgorszym miesiącem był luty, po którym wywóz zaczął stopniowo stale wzrastać. W porównaniu ze średnią miesięczną 1938 roku wskaźnik wywozu dla okresu sprawozdawczego przedstawia się następująco:

Średnia miesięczna 1938	styczeń	luty	marzec	kwiecień	maj	czerwiec
100	39,5	29,0	33,7	47,2	62,8	67,0

Powyższy szereg daje średnią miesięczną w wysokości 46,5, co w porównaniu do średniej miesięczne wskaźnika roku ubiegłego stanowi 24%-owy wzrost.

Ogólnie biorąc wartość wywozu w okresie sprawozdawczym osiągnęła cyfrę 276 mil. zł przedwojennych wobec 223,4 mil. zł w pierwszym półroczu r. ub., przy czym wytwory pochodzenia mineralnego, głównie węgiel, koks i cement stanowiły 60,4% ogólnej wartości eksportu. W tym samym okresie w r. ub. powyższa grupa dóbr partycypowała 79%-owym udziałem w ogólnej wartości wywozu.

W I-szym półroczu 1938 wysyłki węgla i koksu wynosiły 5.589 tys. ton, podczas gdy w okresie sprawozdawczym — 7.920 tys. ton, natomiast rok temu 4.540 tys. ton. Cyfry te dowo-

dzą wyraźnie, jak szybko rozwija się eksport polskiego węgla.

W okresie sprawozdawczym na liście towarów wywożonych znalazły się nowe pozycje, których brakowało rok temu. W grupie wytworów pochodzenia roślinnego Polska eksportowała niewielkie ilości nasion, wikliny, krochmalu ziemniaczanego, kminu i roślin leczniczych. W grupie zwierząt żywych i wytworów pochodzenia zwierzęcego przybyły pozycje: gęsi bitych, łososi, indyków, jaj, pierza i szczeciny o łącznej wartości około 4,7 mil. zł przedwojennych. Większe liczby zanotować należy na odcinku cukru wywiezionego w ilości 55 tys. ton za około 8,5 mil. zł po cenie eksportowej z 1938 roku.

Liczby powyższe świadczą, iż eksport Polski na odcinku artykułów pochodzenia rolniczego rozpoczął już okres swego rozwoju i odbudowy.

Ogólnie biorąc na odcinku powyżej wyszczególnionych artykułów stanowiących 95% polskiej masy eksportowej wykonanie planu eksportu osiągnęło poziom 80%.

Obiecujący wzrost wywozu zanotować należy również w grupie artykułów ceramicznych wozdawczym. Na odcinku tkanin bawełnianych na przykład wywóz osiągnął dwukrotnie większą wartość, niż za cały rok 1938.

W grupie metali nieszlachetnych i wyrobów z nich wywóz w pierwszym kwartale b. roku spadł poniżej cyfr zeszłorocznych, jednak gwałtowny wzrost wywozu w drugim kwartale spowodował 25% nadwyżkę ponad poziom z 1946 roku.

Poniższe zestawienie ilustruje, w jakiej mierze wywóz niektórych artykułów odbiegał w okresie sprawozdawczym od planu eksportu na 1947 r.

Bieżąca wartość sześciomiesięcznego wywozu r. b. wyniosła, według danych Min. Przemysłu i Handlu, 96,8 mil. dolarów, dając ujemne saldo bilansu handlowego w wysokości 11,5 mil. dolarów (przy uwzględnieniu jedynie importu handlowego); przy czym największe salda ujemne znalazły się w rozrachunkach ze Stanami Zjednoczonymi (16,5 mil. dolarów), oraz Danią (14,1 mil. dol.); natomiast największe salda dodatnie — z ZSRR (10 mil. dol.) i ze Szwecją (8 mil. dol.).

W porównaniu do średniej półrocznej r. ub.

Eksport Polski w I-szym półroczu 1947.

Tabl. 3. Polish exports in the first half of 1947.

	jedn. units	pierwsze półrocze — I-st half: eksport exports 1946	plan r) plan r) 1947	eksport exports 1947	% wykon. planu exp in % of plan	
węgiel	mil. t	4,54	8,84	7,31	96,9	coal
koks	„ „		0,65	0,61	93,8	coke
tkaniny baweł.	„ zł t)	13,35	30	14,37	47,9	cotton fabrics
„ wełniane	„ „	1,26	16	5,8	36,2	woollen „
„ lniane	„ „	—	30	10,1	33,6	linen „
„ jutowe	„ „	—	6	1,8	30,0	jute „
„ jedwabne	„ „	—	2	3,0 s)	150,5	silk „
wyroby dziane	„ „	0,72	2	8,78 z	439,0	knitted ware
cukier	1000 t	—	50	55,0	110,0	sugar
surówka żelaza	„ „	—	43	24,0	55,8	pig iron
walcówka wszelka	„ „	0,24	25	16,3	65,2	iron, steel rolled.
cynk	„ „	5,40	13,5	5,35	39,6	Zinc
blacha cynkowa	„ „	1,45	6,0	9,46	157,7	Zinc in sheets
cement	„ „	109	150	183	122,0	Cement
jaja	mil. zł t)	—	6	1,4	23,3	Shell eggs.

r) Plan Odbudowy Gospodarczej — liczby podstawowe str. 131.
Economic Reconstruction Plan — basic data, page 131.

t) po przeliczeniu na zł przedwojenne w stosunku 1 $ = 4 zł dane przybl.
provisional data; in prewar zl in relation $ 1 = 4 zl.

s) Łącznie z przędzą — including yarn.

z) Łącznie z bielizną — including underwear.

i szklanych, których łączna wartość eksportu wyniosła w pierwszym półroczu r. b. około 7 mil. zł przedwojennych, gdy wywóz tych dóbr za cały rok 1938 wyniósł 10,7 mil. zł.

Podobnie jak pierwszy kwartał b. r., tak i drugi był okresem 120%-ego wzrostu wywozu artykułów włókienniczych w porównaniu z ostatnim kwartałem 1946 r. Udział tych dóbr w ogólnej wartości wywozu wzrósł z 8% w pierwszej połowie roku ub. na 18% w okresie sprawzrost obrotów handlowej wymiany towarowej wyniósł około 53%, przy czym import handlowy osiągnął poziom o 51% wyższy niż średnia półroczna 1946.

Największym odbiorcą eksportu polskiego w okresie sprawozdawczym był Związek Radziecki zakupujący 38,3% ogólnej wartości wywozu; następnym była Szwecja, do której skierowane zostało 16% wartości eksportu, a na trzecim i czwartym miejscu zanotować należy Szwajcarię (5,4%) i W. Brytanię (4,6%).

GENERAL SURVEY

W. Hagemejer

The economic situation was developing favourably during the first six months of 1947. Very strong seasonal influences affected investment activity during the first quarter a general upward movment in investments and production during the second quarter followed. The average general level of production for the half of 1947 was 33 per cent higher than a year ago. The fastest rate of rise was achieved in the production of investment goods, which rose by 40 per cent as compared with the corresponding period of last year. Second was the production of consumption goods which increased by 34 per cent compared with the first six month of 1946. The smallest relative increase is that of the production of fuel and power, which rose by 23 per cent in relation to the average level of this branch of production a year ago. The average level achieved in the production of fuel and power during in the first six month of 1947 was higher than that of either the consumption — and investement goods industries (127 with 1938 = 100).

Industrial employment was rising with the development of industrial activity. The level of employment in nationalized industries rose by 18 per cent during the period June 1946 — June 1947 and the general level of production rose by 26 per cent during the same period. A comparison of these figures is an approximate measure of an improvement in the efficiency of labour. During the first six months of 1947 industrial production rose by 10 per cent, with a simultaneous rise of employment by 2 per cent, this is probably partly due to a seasonal increase in efficiency. Total non agricultural employment rose during the period June 1946 — June 1947 according to sick-insurance data by 17,5 per cent, this figurs comprises employment in industry and trade in not nationalized firms. Income payments in industry were rising during the first six months, this was partly due to the increase of employment and partly to an increase in hourly earnings, which was connected with the increased efficiency of labour. The total monthly income payments in industries managed by the Ministry of Industry and Trade rose from 4.908 mn zl in December 1946 to 5.927 mn zl in June 1947.

The financing of investments was carried out during the period under review partly through an excess of Treasury receipts over ordinary expenses and partly through bank credits. Current Treasury expenses amounted during the first six months of 1947 to 64 846 mn zl, treasury receipts to 79.552 mn zl. The excess 14.706 mn zl was used partly to finance investment expenditure, scheduled in the investment plan to be paid by Treasury appropriations, the remainder was used to pay off a part of Treasury debt in the National Bank of Poland.

The table below shows investments paid for from public funds.

Included in these sums are investments financed from own resources of insurance corporations, which are estimated. Investments financed by bank credits are shown in the quarter in which the loans are taken out and not the quarter in which they are spent, some shifts between quarters are therefore possible.

	1946				1947	
	I	II	III	IV	I	II
Year and quarter Public investments total	2 722	5 230	13 155	11 922	9 882	21 816
of which investments paid for frow Treasury appropriations	2 575	2 050	3 637	4 246	3 876	4.859

Short term credits rose during the period January — June 1947 by 47,5 per cent their total amounting to 79.046 mn zl. In this total banks' short term credits were 50.588 mn zl and short term credits of the National Bank of Poland for industries fnanced directly were 28.458 mn zl. Changes in monetary circulation were of a secondary importance during the six months. Notes in circulation rose by 11 per cent, sight liablities of the National Bank of Poland decreased by 17 per cent. Notes issued amounted to 67.518 mn zl, sight liabilities of The National Bank of Poland to 19.409 mn zl. The decrease of the State Treasury debt by 12.331 mn zl during the six months reviewed enabled the expansion of short Term credits without significant increase in circulation.

The movement of prices was showing the adjustment of prices of industrial goods to bring them to a level covering costs of production, the second component was a seasonal rise of prices of agricultural goods. This seasonal rise of agricultural prices was gathering momentum in June until the accumulation of stocks during the period of diminished supply was stopped. During the second half of June a fall of prices was already in operation.

SUMMARY.

Money market in Poland

first half of 1947.

The considerable enlargement of banks credit activity, and the contemporary strong drainage of the market through the banking system and State Treasury in particular, were the two main features of the period analyzed.

Due to 14.406 mn. zl budget surplus of the Treasury, 60 per cent (12.330 mn. zl) of the Treasury debt in the National Bank of Poland was successfully paid off. The rest of this surplus with the receipts from Treasury notes, both amounting to 8.735 mn. zl, were used for financing te Investment Plan. Table 1 illustrates the structure of State revenue account.

The volume of direct short term credits of the National Bank of Poland represents a sub-

stantial growth viz: from 15.559 mn. zl to 50.588 mn. zl out of which allocations for different sectors of national economy are estimated in Table 2.

The rise of short term credits was directly connected with the process of the increasing production and with the enlargement of the distributing apparatus. Table 3 shows the upward tendency of bank deposits excluding, however, the term accounts of the National Economic Bank (B.G.K.) and all accounts of the Postal Savings Bank (P.K.O.).

Investments financed by the Treasury amounted to 8.735 mn. zl and the investment credits of the whole banking system reached nearly 22.100 mn. zl. In the same period the amount of investment credits paid off in the National Economic Bank (which is the main distributor of investment credits in Poland) showed nearly 840 mn. zl. Self-investment by all the banks amounted to 267 mn. zl. and those of the Mutual Insurance Corporation — to 37 mn. zł.

Summing up the above mentioned items we obtain 31.982 mn. zl. as an estimate of the total investment process carried in i the period concerned by public financial means.

The increase of the capital formation totalled 15 349 mn. zl., of which the State Investment Fund rose by 1.035 mn. zl. The funds of the insurance corporations grew by 250 mn. zl. Moreover 11.111 mn. zl, as a revenue from the sale of UNRRA articles formed a new Treasury fund in the National Economic Bank.

The amount of savings and term deposits in other banks increased by 673 mn. zl. and Treasury deposits by 2.122 mn. zl.

The total drainage of the market accomplished in the period analyzed was 16.19 mn. zl., thus by 841 mn. zl. of invesment credits paid off, higher than the total capital formation (see above).

The drainage through the Treasury, however (budget surplus) amounted to 14.46 mn. zl. therefore the total deficit of the financial means devoted to investments was:

31.982 mn. zl — 16.190 mn. zl — 14.406 mn. zl = 1.386 mn. zl.

As a result of the above illustrated changes, supply of means of payment of the National Bank of Poland (notes in circulation and sight liabilities) rose by 3.296 mn. zl. (3,9%) to the level of 86.996 mn. zl.

Table 4 shows the development of the total money supply in the first half of 1947.

SUMMARY.

Prices in the first half of 1947

In general the free market retail prices in the first six minths of this year rose by 14,2 per cent more than a year ago. This upward tendency was however, at the end of the second quarter of 1947. The general price index was about 47 per cent above the level of the first half of 1946. The increase of food prices was mainly due to the seasonal factors, and that of beverages and tobacco — embraced state controlled prices as well.

The general price index of industrial commodities rose by 27,5 per cent during the period concerned, being on the average nearly 53 per cent above the 1946 level.

The fluctuations of fuel index prices were caused by seasonal factors too, the price of kerosene was effectively controlled in the period analyzed.

Prices of semi- and manufactured products showed an uninterrupted upward movement with a particular distortion in April and May.

The tendency to uniformity of the price system for the whole country was recorded from January to April, with considerable deterioration in May. as a result of food difficulties in Warsaw and sea ports.

SUMMARY.

Wages and Employment in the first half of 1947.

It became apparent that, in the period covered by this s hort report the employment had some stabilisation tendencies. The number of employed in the first six months of this year rose by 10 per cent only, in comparison with 17 per cent of a year ago (meanwhile the percentage of registered unemployment fell slightly).

The above phenomenon was due to the three main causes:

(i) the stoppage in restarting of new undamaged factories;
(ii) the new rational labour policy;
(iii) the decrease of labour reserves.

As regards wages the status quo, excepting the new collective agreement in the building industry, was fully maintained. Nevertheless, the average houhrly earnings had still an upward tendency, as a result of the increasing efficiency and the professional qualifications improved by the large training drive.

The percentage of unemployed in the period concerned fluctuated between 2 and 3 per cent of the total employment, but the records of the true unemployment are still insufficient owing to the lack of figures for highly skilled workers.

Comparing the employment data with the number of Trade Union members, which rose by 12 per cent in the first half of 1947, thus slightly more than the total employment, it can be assumed that the activity of Polish Trade Unions reached in fact a satisfactorily high level.

The figures included in Table 3 show almost no change of the employment in the state-controlled industries, the percentage both of females and salaried workers remaining nearly unchanged.

The above mentioned rise of earnings was followed by the enlargement of the wage fund in the industries controlled by the state (see Tab. 4). As the upward movement of earnings was linked with the same tendencies of cost of living the level of the real wage rates seems to fall (see Tab. 5). The same applied to real earnings of Civil servants whose salaries were kept stable during the first half of 1947.

SUMMARY.

The industrial production in the first half of 1947

In the first half of 1947 the development of industral production proceeded well, but not so vigorously as a year ago. The index of industrial production (net value) attained in June the level of 102,8 (1938 = 100). The rise of industrial activity, in the period concerned, was by no means of the same scale in different industries. It was mainly due to the considerable growth of production of investment goods. Meanwhile product on of consumption goods rose only slightly, and that of fuel and power remained almost enchanged.

In the first six months of 1947 the fastest rate of rise has been attained by following industries: engineering, electr c, leather, and paper industry.

The records of the first quarter of this year showed some temporary setbacks in many industries, caused by transport difficulties, which occured during the last cold and long winter. The end of March, however, was a turning-point, and since April the gradual general improvement was fully achieved.

The temporary decline of index of the textile industry [1]) in May was due to the exhaustion of raw materials'stocks caused by a strong drop of imports in the first quarter of this year.

The index of production of mineral industry rose in April at the begining of the building season. The seasonal factors had some adverse influence, upon the foodstuffs industry — the temporary decline of production of alcohol — and upon production of electric energy.

SUMMARY.

Polish external trade. I-st half of 1947

I m p o r t s.

Owing to the very long and cold winter the volume of imports fell heavily in the first quarter of this year, showing in March - which was the worst month of the whole period analised— only one third of the index figures of the monthly average 1946. The following quarter, however, due to the increased UNRRA deliveries, enlarged reparation and American Military Surpluses shipments, shows a remarkable rise of imports, the top point of which occurs in June. The index in this month reached about 15 per [cent] higher level than that of last year.

In the first six months of this year the share of UNRRA supplies with other „gifts" included, amounted to 45 per cent of the value of all the visible imports, totalling 866 mn zl at 1938 prices.

The volume of imports in the period analyzed declined, however, by 28 per cent in comparison with the first half of 1946. This phenomenon — which surely could not have a positive effect on the production level — was followed by some important changes in the structure of imports. The fall of the share of consumption goods from 47 per cent in 1946 to 31,4 per cent of total imports [1]) in the period concerned, and a considerable rise of the share of investment goods — from 25,5 to 38,7 per cent correspondingly — on the other hand, were the main features of the above mentioned changes.

In the raw materials and semi - products group, the import of several articles in the first half of 1947 was quite insufficient, especially that of non-ferrous metals, hides, skins and raw wool.

We can safely assume, however, that the imports'plan for the first six months of this year was generally fulfilled to no less than 70 per cent.

The commercial [2]) part of the imports amounted to $ 108 mn. in period concerned, of which 25 per cent derived from USSR (70% in the I-st half of 1946), 17,5 per cent from Danemark, 15,7 per cent from USA, and 10 per cent from Great Britain.

E x p o r t s.

The winter weather conditions in the first quarter of this year had a weaker influence on exports than on imports. Nevertheless the decline of exports in February amounted to 24 per cent of the monthly average of 1946. The records of the second quarter, however, shows the most significant increase of deliveries, which in June reached the peak of 67 per cent of the prewar level.

The monthly index figures for the first six months of 1947 are as follows:

monthly average 1938	Jan.	Febr.	Mertz.	Apr.	Mai	June.
100	59,5	29,0	33,7	47,2	62,8	67,0

The total value of Polish exports rose from 2[illegible]3 mn. zl at 1938 prices in the first half of 1946 to 276 mn. zl in the period concerned. Coal, of course, took the biggest share of this success. Its export extended to 7,9 mn. tonns surpassed by 2,4 mn. tons the prewar level, and by 3,4 mn. tons the level of the first half of 1946.

It must be pointed out, however, that several new items of Polish postwar exports, namely eggs, sugar [3]) seeds, geese, turkies, and other agricultural products, were for the first time since the end of the war of increasing importance.

Figures for textiles and glassware exports were also considerably in excess of those of a year ago, and the group of metals and products thereof reached a leval about 25 per cent higher than in the first half of 1946.

Thus, the whole exports'plan illustrated on page 17 was fulfilled to about 80 per cent, amounting to some $ 97 mn.

[1]) The rebuilding process has a much slower influence upon labour.

[1]) especially in cotton and wool fabrics.

[2]) Excluding UNRRA and other gifts, reparation [and] Americ. Milit. surpl. shipm.

[3]) The import of food droped by 58,5% and that of cloth and footwear by 68%.

Adres Redakcji: Warszawa, ul. Frascati 2 46/48, pok. 52, Tel. 8-94-40 (542).

Nr 1869 — Robotnicza Spółdzielnia Graficzna, Warszawa. Targowa 80. — B-42894